STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 01616

DER BLOYER NAKHTIGAL

Zisha Landau

•

Permanent preservation of this book was made possible
by Gersten Sadowsky
in memory of
his mother Pauline Sadowsky

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

JEWISH PUBLIC LIBRARY
LA BIBLIOTHEQUE PUBLIQUE JUIVE
MONTRÉAL
די ייִדישע פאָלקס ביבליאָטעק
הספריה היהודית העממית

בלויער

נאַכטיגאַל

אַ שפּיל אין דריי סצענעס

פון

זישא לאַנדוי

ערשטע סצענע

אידישע פאלקס ביבליאטעק
מאנטרעאל - Montreal
JEWISH PEOPLE'S LIBRARY

14.800

פ י ע ר אָ:

אָ, פיל געערטעס פובליקום,
געערטע דאמען און הערן,
קוקט זיך אויף אונז צופיל ניט אום —
איר קענט אנטוישט נאָך ווערן!
אן אומגליק האָט אונז היינט געטראָפן:
ס'איז אונזער רעזשיסער
אנטלאָפן
מיט דער פריינדין פון סופלער.
ס'איז דער אָרמער מענש דערשלאגן,
קען קיין וואָרט ניט אונטערזאָגן.
ווי איז אונז און ווינד —
לייד פאר פרעמדע זינד!
קאָלאָמבינע אין איר גנאָד
און מיט מיין ערלויבניש, האָט
אים דערלויבט דאס פנים אויף איר
אַקסל אָנצולעגן.

אַ ש ט י מ ע פ ו ן פ ו ב ל י ק ו ם:

ס'זאָל אים אָנגענעם זיין וויינען?

פ י ע ר אָ:

און לייכט און מילד, ווי אין א טרוים,
מיט איר אונטערקליידלס זוים
ווישט זי אים די אויגן אוים.

ט אַ ט י אַ נ אַ:

פוי, אומאָנשטענדיג!

הער אין פענסנע:

וואָס איז געזעסן מיט טאַטיאַנאַ'ן
אין לאָזשע און צו וועלכן זי
האָט זיך געווענדט מיט דער באַ-
מערקונג.

באַנאַל

רעדן היינט נאָך פון מאָראל,
דו מיין ציטערדיגע רויז.

ט אַ ט י אַ נ אַ:

מיין הער, איך וויל איר זאָלט זיך ניט פארגעסן!

הער אין פענסנע:

הא?

ט אַ ט י אַ נ אַ:

איך בין אמאָל מיט פושקינען געזעסן,
און אין דעם קריטישן מאָמענט
האָב איך פארבראָכען מיינע הענט
און זיך צעוויינט . . . פארשטיי, מיין פריינט,
גלייך דאמאָלט מיט א הונדערט יאָר
זאָג איך דיר היינט,
און כ'זאָג עס אָפן דיר און פריי:
דו האָסט ניט וואס צו האָפען!
אז ס'האָט דיך טאניא ליב, יא, דאָס איז וואָר,
דאָך דיר וועט טאניא קיינמאָל ניט געהערן!
איך בין א צווייטנס, און אים בלייבן טריי
וועל איך.

ה ע ר א י ן פ ע נ ס נ ע:

וואָס ?

ט אַ ט י אַ נ אַ:

איך זאָג דאָך דיר,

אז דיר וועט טאניא קיינמאָל ניט געהערן!

ה ע ר א י ן פ ע נ ס נ ע:

דו האָסט, ווי ס'זעט אוים, זיך פארגעסן,

אז דו ביסט מיינע אכציג יאָר. איך טרייב

ניט איבער: האָסט זיך מיר שוין דערעסן.

ט אַ ט י אַ נ אַ:

איך מיין נשמה, און ער רעדט גאָר פון לייב!

קערט זיך אָפּ עמפערט. דער הער אין פענסנע, דערהערנדיג דאָס, לאָזט ארוים א שטילן זיפץ, פאר־ווארפט דעם קאָפּ, לאזט ארוים די נשמה, פאלט אראָפּ פון שטול. עס עפנט זיך אן עפענונג אין דיל, וואו ער פארשווינדט. דער פאל ציט צו די אויפמערקזאמקייט פון די איבעריגע לאָזשן.

ש ר ה ב ת ט ו ב י ם:

א דאמע פון א יאָר עטלעכע און דרייסיג. ברוינע אויגן. רויטע האָר, קורץ געשאָרן, א שווארץ חן־פינטל באַם לינקן זייט פון מויל.

ס'איז נאָך א לעבען אויסגעגאנגען,

און אזא יונגס . . .

ב ע ל ש ם ט ו ב:

א מאן ארום פערציג, טראָגט אן אנצוג פון היימישן לייוונט מיט א אונטערשלאג פון בלויען זייד.

דו קלאָגסט שוין ווידער.

אויב ווילסט, איז ער אהיים געגאנגען,

און קוקן וועט ער פֿון דער הויך א נידער.

רעדנדיג אזוי ווי צו זיך.

איך האָב ליב די נידער.

ש ר ה ב ת ט ו ב י ם: און דאָך רעדסטו,

ווי דו וואָלסט ניט פון אונזער וועלט געוועזן.

דיין נאָנטקייט ברייגנגט אזויפֿיל רו,

מען ווערט פון יעדן צווייפל גלייך גענעזן.

ב ע ל ש ם ט ו ב:

דו ביסט היינט טרויעריג . . .

ש ר ה ב ת ט ו ב י ם:

ניין, ניט בלויז היינט,

בלויז היינט ביסטו צו מיר א ביסל אויפמערקזאם.

האקט אָפּ. עס ווערט שטיל. קאָ־
לאָמבינע באוויייזט זיך. שטארקער
אפלאָדז.

ק אָ ל אָ מ ב י נ ע:

דאָס בלויע שיינט

א דורך דער לופט;

דער ווייטער ים

פאר'חלש'ט רופט.

מיין בלויער פּרינץ,

אָ, מיין פיעראָ,

דיין קאָלאָמבינע

שטייט איצט דאָ!

די ליפּן — אָראַנזש
צוגעפאַרבט.
די לאָקן אירע
צוגעקאַרבט.

אָ, בלויער פריינט,
אָ, מיין פיעראָ,
ס׳איז די לבנה
אויך שוין דאָ.

אָ, בלויער פריינט,
אָ, קום, אָ, קום!
קום־קום, קום־קום,
אום . . . אום . . . טום . . . מום . . .

ז ל י כ ה:

א דאמע פון איבער פערציג, די טיפע קנייטשן ארום מויל און די גראָבע פאַרטריקנטע אונטערשטע ליפ ווערן אזוי ווי לעבעדיג. אירע ווערטער זיינען אי היים, אי אָפּגעהאקט, אי צעצויגען אין דער זעלבער צייט.

ווער זיך איר רוף צו אים דערטראָגן,
ווער ער זיך פון איר בלויקייט באַטש דערוויסן?
ווען ס׳האָט נאָך אין מיין ברוסט א הארץ געשלאָגן,
האָט זיך פון אים אמאָל אזוינס ארויסגעריסן.

מיט פאָרוואורף צו יוסף׳ן

דאָך דו האָסט ניט געענטפערט . . .

י ו ס ף:

אומגעדולדיג

האָט מיך געמאכט די אַרט ווי דו האָסט
אויסגעדריקט זיך.

זליכה:
איז פאָרם דען וויכטיגער פון אינהאלט?
אך, אנטשולדיג,
ווען דו זאָלסט אָבער וויסן ווי איך האָב
געשטיקט זיך...

יוסף הערט שוין ניט אירע לעצטע ווערטער. דאס געזאנג, וואס דערנענטערט זיך, האלט געשפאנט דאס גאנצע פובליקום.

ארלעקין:
כ'האָב א רוף פארנומען,
און געזאָגט זיך: גיי!
בין דאָ אָנגעקומען,
זאָגט דאָס הארץ מיר: שטיי:
ווי דער גאָלדנער שטערן
איבער יוספ'ס הויז —

קאָלאָמבינעס שטימע:
פון הינטער די קוליסן.

בלוי נעמט אלעס ווערן,
איך קום שוין ארויס.

אויפ'ן באלקאָן באווייזט זיך קאָלאמבינע. פאַכט מיט דער האנט. ארלעקין קניט אנידער אויף איין פוס. זינגט א סערענאדע און באגלייט זיך אליין אויף דער גיטאַרע. דער פאָרהאנג פאלט. שוואכע אַפּלאָדיסמענטן.

צווייטע סצענע

ט אַ ט י אַ נ אַ:

אייך איז דער ערשטער אַקט געפעלן?

ק ר י ט י ק ע ר:

אלס גאנצעס — ניט. געוויסע שטעלן
פֿארמאָגן פֿון טאלאנט א שפּור:
עס האָט אין זיך א ביסל שיק,
נאָר זאָגען, אז דאָס גאנצע שטיק
איז אמת׳ע ליטעראטור
דערלויבט מיר ניט מיין קריטישער געוויסן.

ט אַ ט י אַ נ אַ:

איהר מיינט צו זאָגען, אז ס׳איז שונד.

ק ר י ט י ק ע ר:

דאָס צו באהויפּטן האָב איך ניט קיין גרונט,
איך מוז א פֿריער דעם צווייטן אקט געניסן.
א קריטיקער מוז וועגן זיינע רייד.

צובויגנדיג זיך צו איר

ווער איז דאָס מיידל, וואָס אין ווינקל שטייט
מיט אויגן קופּער־גרינע?

ט אַ ט י אַ נ אַ:

דאָס אין די יונגע קאָלאָמבינע.

קריטיקער:

וואָס אפּיציעל איר פּאָטער איז פּיעראָ?

טאַטיאַנאַ:

באַ־באַ־באַ, פּריינט מייגער, יאָ!

קריטיקער:

דאָס מיידל קאָקעטירט גאַנץ פליסיג!

טאַטיאַנאַ:

דאָס גייט זי אויף דער לער. פרוי קאָלאָמבינע
וויל, אַז איר טאָכטער ווערן זאָל אַ באַלערינע,
און ס׳האָט נאָך פּושקין מיר אין אַכצן דרייסיג
געזאָגט, אַז פיס פון באלערינען
באַוועגן זיך ניט בלויז אויף דילן,
קענסט אויף געוועקסטע מענער הערצער זיי געפינען.

אויפהויבנדיג דאָס קלייד איבער די קני.

איך געפעלן מיינע פיס?

קריטיקער:

דו פרעגסט נאָך, רייצנדיגע? גאַנץ געוויס!
און וויים, עס וועט דאָס האַרץ זיך מיינס
ניט שטילן

טאַטיאַנאַ:

שטילער... שש... זיי קענען נאָך דערהערן!

קריטיקער:

ווער זיינען זיי?

טאַטיאַנאַ:

גאַנץ אמוזאַנטע לייט.
איך בין מיט זיי באַקאַנט ערשט פון א קורצער צייט,
קען זיי בלויז איבערפלעכלעך.

דריקן ווארעם די האַנט פון א יונגער דאַמע, וואָס איז אריינ־געקומען אין זייער לאָזשע.

אך, געקומען
פונקט אין דער רעכטער צייט זייט איר.
וואָלט איר פיליכט אויף זיך די מי גענומען
דערציילן, וואָס איר ווייסט פון אָט דעם פּאָר?
פון שפּאַנונג ברענט מיין קאַוואַליר,
ר'איז נייגעריג פונקט ווי א פרוי פון פערציג יאָר,
אין איר קענט זיי דאָך לייגנער שוין פון מיר.
איך האָף, איר האָט דערפאַר אויף מיר ניט קיין פאַראיבל.

דאַמע:

געווים, אז ניין, זיי? זיי זיינען איזראַעליטן.

טאַטיאַנאַ:

וואָס איז דאָס פאַר א שטאַם?

דאַמע:

מיין ליבע, אין דער ביבל
ווערט פון א פאָלק גערעדט מיט זאָנדערבארע זיטן.
באַ'גנבֿ'עט האָבן זיי אמאָל א לאַנד, ניט דורכגעלאָזט קיין רויז
און מיט דער גנבֿה לאָזן זיי זיך אין דער וועלט ארויס.
איר מיינט, זיי גייען שטיל? ניין מיט געזאַנג!
און דאָס געזאַנג אַלס מוסטער איז ביז היינט פאַרבליבן.

די וויסנשאַפֿט באַשטעטיגט האָט שוין לאַנג:
דאָס איז דער אורשפּרונג פֿון גנבות און פֿון לידער.

קריטיקער:

איר האָט זיך גאָר אין מיין געביט פֿאַרקליבן.

דאַמע:

איך קער זיך אום צו זיי באַלד ווידער.

קריטיקער:

זאָגט, וואָס טוט ער?

טאַטיאַנאַ:

איר ווייסט ניט? דאָס איז דאָך מוסיע באַלשעם.
אַן אַדלמאַן פֿון ריינסטן בלוט, א שררה און א זאָנדערלינג.
און אין דער גאַנצער געגנט דאָ איז ער באַקאַנט דורך דעם
וואָס ער נעמט וועלט און לעבן גרינג.
זיין גוט פֿאַרוואַלטן אַכצן עקאָנאָמען,
און איינס אין איינס ווי ראָלניקס „עקאָנאָם".
און ער? האָט ליב צוקוקן ווי די וועלן שטראָמען.
ליגט גאַנצע נעכט אָפּ ביי דעם קליינעם שטראָם.
קוקט אויף די שטערן לאַנג, און וואָס די לייט
מיט זיין פֿאַרמעגן טוען, ליגט אים ניט אין זינען;
מיט הענט פֿאַרלייגטע אויף דעם נאַקן קענסטו
אים געפֿינען
אין א פֿרימאָרגן אין די וועלדער ווייט.

דאַמע:

אין אַזאַ שעה דערפֿילן פֿרויען
אַזאַ מין איינזאַמקייט אין בעט;
און מיט א זיסקייט און פֿאַרטרויען
די צונג די ליפּן זייערע גלעט.

די פיס זיך דריקן איינס צום צווייטן,
די בריסט זיך פורמען גאָטיש אוים;
די זעל ווערט פריי פון אלע קייטן
און שוועבט אין פרייד צו אים ארוים.

און ניט נאָר פרויען — שאָף און רינדער
דערפילן גלייך, אז ע ר איז דאָ;
און זאנפטער שמייכלען קליינע קינדער
אין דער פרימאָרגנדיגער שעה.

ארום זיין קאָפ נשמות קרייזן,
א מחנה פייגל צו אים ציט;
און קייענדיג די שעפּלעך שפּרייזן
אין זיינע זינגעדיגע טריט.

און ער שפּאנט איבער וועגן, שטעגן,
און וואו ער טרעט — ווערט ס'אָרט באזעלט —
ער גייט דעם יונגן טאָג אנטקעגן,
און מיט אים גייט די גאנצע וועלט.

קריטיקער:

און רעדט ער וואָס דערביי ארוים?

דאַמע:

אם מערסטן ניט. פאַרחלומ'ט קוקן
די אויגן זיינע ווייט פאָראוים,
אמאָל בלויז נעמט אן אַקסל צוקן.

טאַטיאַנאַ:

פאַר מיר האָט קיינמאָל נאָך ניט אזוי לויטער
א מיטנוואָכנדיגער טאָג געגומען גרינגען.
צעפירטער קראָכמאַל איז פאַר מיר דער טאָג באגינען,
צעפירטער קראָכמאַל עטוואָס צוגעבלויטער.

ד אַ מ ע:

איך האָב קיינמאָל ניט דערוואַרט
פֿון אייך אזוינס, מיין טאניא, הערן.

ט אַ ט י אַ נ אַ:

עס רייסט אמאָל פֿון הארץ אומגערן
א זיפֿץ זיך אויס.

ד אַ מ ע:

אָ, ווי גענאַרט
איז יעדערער פֿון אונז. נעמט היינט באַ נאַכט,
די גאַנצע צייט פֿון ערשטן אַקט
האָט יעדערער ביי זיך אין הארץ געטראַכט:
מיט לאַנגוויל און מיט פּוסטקייט אָנגעפּאַקט
איז איטלעך וואָרט פֿון די אַקטיאָרן
געוואָרט אַלץ אויפֿ'ן סוף. דערפרישן
געוואָלט דאָס הארץ זיך מיט אינטימע רייד.
און וואָס איז איצט? מיר זיצן און מיר פּישן
באַנאַליטעטן איינס נאָך איינס.

ט אַ ט י אַ נ אַ:

און אַלץ אזוי אָן פֿרייד.

ד אַ מ ע:

איך וואַרט מיט אומגעדולד, ס'זאָל ווידער פֿינסטער ווערן,
איך וואַרט, דער פֿאָרהאַנג זאָל זיך הויבן פֿון דאָס ניי.
כ'וויל ווידער קאָלאָמבינעס שטימע הערן.

ט אַ ט י אַ נ אַ:

אין הארצן מיינעם קלינגט זי סיי־ווי־סיי.

ק ר י ט י ק ע ר.

און ווער איז זי, וואָס קוקט אזוי פֿאַרליבט אויף אים?

ד אַ מ ע:

מיין גאָט! דאָס איז מאַרקיזין באַטאָווים.
א יונגע און באַגאַבטע ליטעראַטין.
זי שרייבט אין סטיל פֿון דעם געמיינעם פֿאָלק,
איז שטאַרק באַליבט, און קאָלאָסאַל איז איר ערפֿאָלג.
זי שרייבט ניט לאַנג. נאָך דעם ווי ס׳האָט פֿאַרראַטן
איר מאַן איר נײַנצן הונדערט מאָל אין זיבעצן יאָר,
און איז נאָך מיט א שאַנסאָנעטע אַלס פֿאַרביים
אַנטלאָפֿן קיין מאַדריד. האָט זי זיך צו דער פֿען מיט פֿלײַס
גענומען, און שרייבט און האָט ערפֿאָלג.

ק ר י ט י ק ע ר:

אַזוי גאָר.

ט אַ ט י אַ נ אַ:

אָ, אָרעמע מאַרקיזין, ס׳וויינט מיין האַרץ און וויינט,
ווי דו שטרייַנגסט יעדן נערוו אָן אים געפֿעלן.
האָסט אָן זיין בליק דיין לעבען אָנגעלענט,
אַלץ האָסטו אין דעם קאָן געשטעלט.

א ו י פֿ ג ע ר ע ג ט ע ש ט י מ ע ן:

פֿון פֿאַרשידנע ווינקלען פֿון טעאַטער.

מען וועט ניט שטעלן
דעם צווייטען אַקט! ס׳איז א סקאַנדאַל!
— די ווירקונג קען זיין גאַנץ פֿאַטאַל!
— דער מענש האָט ניט קיין פֿונק מאָראַל!
— דער גאַנצער איינפֿאַל איז באַנאַל!
— סקאַנדאַל, סקאַנדאַל, סקאַנדאַל, סקאַנדאַל!
— מען וועט איצט לאַכן איבעראַל!
— ס׳איז ניט געהערט נאָך אַזא פֿאַל!
— דעם חברה מאַן איז אַלץ עגאַל!

— דאָס ווייסט ניט פֿון אַן אידעאַל!

— סקאַנדאַל, סקאַנדאַל, סקאַנדאַל, סקאַנדאַל!

ק ר י ט י ק ע ר:

וואָס איז געשען?

י ו נ ג ע ר מ אַ ן:

מאעסטראָ, אַ סקאַנדאַל!

סקאַנדאַל, סקאַנדאַל, סקאַנדאַל, סקאַנדאַל!
ס׳איז ניט געהערט נאָך אַזאַ פֿאַל!
מען וועט איצט לאַכן איבעראַל!
עגאַל, פֿאַטאַל, מאַראַל, באַנאַל,
אַל, מאַל, דאַל, לאַל, לאַלאַל.

עס הערט זיך אַ שטאַרקער דונער:
אַל-ל-ל-ל-ל-ל-ל-ל.

ק ר י ט י ק ע ר:

זאָגט פֿאָרט, וואָס איז געשען?

י ו נ ג ע ר מ אַ ן:

מאעסטראָ, ס׳האָט דער לומפּ,
עס האָט דער לומפּ פֿאַרפֿירט אונז אין אַ זומפּ!
די מעשה מיט דעם ווייב פֿון דעם סופֿלער,
וואָס האָט געקאָסט אייך גאַנצע זיבן טרערן,
איז בלויז געווען אַן איינפֿאַל און ניט מער!

ק ר י ט י ק ע ר:

איך בעט עס קלאָרער מיר דערקלערן.

י ו נ ג ע ר מ אַ ן:

אין אָנפֿאַנג פֿון דעם שפּיל האָט אונז דערקלערט פּיעראָ:
אַן אומגליק האָט מיט דעם סופֿלער פּאַסירט:

זיין ווייב געוואָרן איז פון רעזשיסער פארפירט.
דער אומגליק האָט אונז אלע מיטגעריסן
און טרערן אָנגעזעצט אין אלע אויגען,
לאָזט אויס זיך, ס'איז אן איינפאל פון פארפאסער;
די ליבע פרוי זיצט זיך געמיטלעך דאָ,
דאָ טאקע הינטער די קוליסן
און

קריטיקער:

וואָס?

יונגערמאַן:

גיט דעם אַכטלינג אירן זויגן.

קריטיקער:

וואסער: וואסער, וואסער!
אויב דאָס איז אמת, איז עס ריינער קאלאמבור,
און דאָס האָט חוצפה נאָך צו רעדן פון ליטעראטור!

יונגערמאַן:

אָ, ווי, מאעסטראָ, ווי איז מיר און וויגד,
דער לומפ האָט אין פאָיע דערקלערט א צינד,
ער נעמט אליין רעצענזיעס שרייבן,
און ער וועט פריי אין זיי דערקלערן,
אז זיינע גראמען זיינען וואונדערלעך
און די פון זיינע פריינט. פארטרייבן
וועט ער אייך, זאָגט דער לומפ.

קריטיקער:

און איך
וועל לאָזן גלייך מיין שטימע הערן!

מען דאַרף באַווייזן און אַנאַליזירן,
ניט זאָגן מיינונגען!

יונגערמאַן:

געוואָלט פאַרפירן
האָב איך דערפון מיט אים איצט א געשפּרעך,
האָט ער מיך אָפּגעהאַקט אין מיטן פּרעך:
דאָס טוט מען מיט אורין און ניט מיט לידער!

דאַמע:

ווען וועט שוין פינסטער ווערן ווידער...

דער קריטיקער חלש'ט. עס ווערט פינסטער. אלע איילן צו זייערע פּלעצער. שרה בת טובים, וואָס האָט די גאַנצע צייט גערעדט צום בעל שם טוב, דריקט זיך מיטאַמאָל צו אים צו, רוקט זיך גלייך צוריק אויף איר פּלאַץ.

יוסף:

הער אויף, מכשפה, מיך צו קניפּן.

זליכה:

ב׳וויל דיינע ליפּן, ליפּן, ליפּן.

דריטע סצענע.

ק אָ ל אָ מ ב י נ ע:

פון ערשטן אקט אָן גיי איך אום צעטראָגן,
מיין זעל פארלאָרן האָט איר גלייכגעוויכט:
דער דיקער שיכט פון רויז און פודער
פארדעקט די קנייטשן ניט פון מיין געזיכט.

איך האָב זיך מיט פיעראָ אצינד בעראָטן,
געפרעגט צי העלפן קען דערצו מאסאזש.
— ס׳איז א מיראזש די הילף פון מענשען, — זאָגט ער, —
און אָפטמאל איז עס ריינער קאמאָפלאזש.

אָ ר ל ע ק י ן:

בלויז אין דעם ליד פון דיכטער, קאָלאָמבינע בלויע,
גרינגפיסיג ווערסטו ווידער ווי אן אינד!
בלויז אין דעם ליד פון דיכטער, קאָלאָמבינע בלויע,
דער מינדסטער קנייטש פון דיין געזיכט פארשווינדט!

אָ, דיכטער, וועלט־רעגירער און באצווינגער,
פאראיינגט מיין פריינדין, לינדערט איר געמיט!
מיין פריינדינס פנים ווערט באדעקט מיט קנייטשן,
און קיינער העלפן קען איר ניט!

ק א ל אָ מ ב י נ ע:

אָ, נעם, אָ, נעם ארלעקין,
נעם צו מיין טיפסטן דאַנק!
עס טרייבט אוועק די שרעקן
דיין וואונדערלעך געזאנג.

עם קענען ווערטער דינע
דעם הארצן ברײנגען רו;
דײן בלויע קאָלאָמבינע
בעט פונקט אזוי ווי דו.

ניט בלויז פאר זיך — פאר אלע,
בעט איך איצט אין מײן ליד!
ס׳איז יעדע פרוי א כלה —
ארלעקין, ווײסט עס ניט?

ביז ס׳ווערט דאָס הארץ פארשלאָסן
איז יעדע פרוי נאָך גרײט — — —
עס איז איר לעצטער חתן,
זאָגט האָפמאנסטאל, דער טויט.

גראָבט ניט אין טיפסטע טיפן,
איז לײכט בלויז און בלוי,
און דאָך ווי פײן באגריפן
דער ווינער האָט די פרוי.

ארלעקין:

אָ, בלויע קאָלאָמבינע,
איך בין פארליבט אין דיר!
ביסטו, כאָטש, קאָלאָמבינע,
ניט גלײכגילטיג צו מיר?

קאָלאָמבינע:

דו שפאסט, דו שפאסט, ארלעקין,
ווײסט וואויל, איך האָב דיך ליב.

ארלעקין:

בלויז טײלמאָל טרוימט ארלעקין,
אז ס׳האָט אים עמיץ ליב.

קאָלאָמבינע:

דו ווייסט עס אָבער אויף געוויס,
זאָג, אפשר ניין ?
עס זיינען ווי רכילות זיס,
ווי שטערן שיין
די אויגען דיינע, דיינע הענט,
און דיינע רייד ;
דיין בליק ווען ר׳איז צו מיר געווענדט,
פלאטערט ווי מיין קלייד.

ארלעקין:

ניט אמת, קאָלאָמבינע,
עס איז דאָך ניט אזוי?

קאָלאָמבינע:

ס׳איז יאָ, זאָגט קאָלאמבינע,
ס׳איז יאָ, ס׳איז יאָ אזוי.

ארלעקין:

און איצט, אָ, הערן מיינע שטוינט,
און שטוינט אויך מיינע דאמען :
אין אונזערע רעקלאמען
שטייט: "איר וועט זיין באלוינט!"
איר האָט געמיינט געוויס, אז ס׳איז
ניט מערער ווי א פוסטער קלאנג.
א, ניין, מיר האָבן דאָ פאר אייך איצט א סורפריז
וואָס איר געדיינקען וועט אים לאנג.
דער פלאן געווען איז, ווען איך זאָג
אם ענדע פון מיין דיאלאָג :
"ניט אמת, קאָלאָמבינע,

עס איז דאָך ניט אזוי"
און ס'ענטפערט קאָלאָמבינע:
"ס'איז יאָ, ס'איז יא אזוי"
צעשפרייטן דארף איך מיינע אָרעמס ברייט
און קאָלאָמבינען אין זיי פעסט פארשליסן,
און ס'עפנט זיך די טיר. און אויף דער שוועל, ווער
מיינט איר שטייט?
קיין אַנדערער ניט ווי פּיעראָ. וואָס וויל ער? שיסן.
האלט דרייצען הונדערט ביקסן אין איין האנט,
און אין דער צווייטער — זיבן טויזנט רעוואָלווערן.
די פינגער זיינע ציטערן ווי שטערן,
ער שמייכלט ווייטלעך — פּיקאַנט.
און אונז ווערט, ווי מיר וואָלטן לעקן גאַל,
און אונזער בליק ווערט שטאַר ווי שטיין־וואסער.
פּיעראָ, וואָס איז געווען בלאס ווערט בלאסער,
ער שיסט זיך און גיט אויף דער ערד א פאל.

קאָלאָמבינע:

איך האָב געדארפט א שליידער טאָן זיך לעבן אים,
צעווארפן מיינע האָר ניט איבעריג גראציעז,
און מיט א זיסלעך־טרויעריגער שטים,
מיט הענט ווי פון דעם ווינט געטראָגן,
און מיט א פנים ליב און אימפּאָטענט ווי בעז
זיך אופ'ן קול פאנאנדערקלאָגן:
"אז ווי איז מיר און ווינד,
פּיעראָ איז טויט א צינד".

ארלעקין:

און נאָך אזוינע רירנדיגע רייד,
אז ווען דו הערסט זיי בייגקסטו נאָכ'ן טויט,

האָט איר געדאַרפֿט פֿון קאָלאָמבינעס מויל דערהערן.
נאָר שרעקט זיך ניט, עס איז שוין אַלץ פֿאַרריכט,
פּיעראָ וועט ניט ערשיינען אומגעריכט
און קיינער וועט שוין ניט דערשאָסן ווערן,
מיר האָבן אָפּגעמאַכט אַזוי, אַז ווען
ס'וועט קאָלאָמבינע אין די אָרעמס מיינע ווייען,
זאָל פֿינסטערער נאָך ווערן אין טעאַטער.

ק אָ ל אָ מ ב י נ ע:

אַרלעקין כ'פֿלאַטער, פֿלאַטער, פֿלאַטער!
ביסט קיינמאָל נאָך ניט אַזוי רייצנדיג געווען....
לאָז מיך שוין אויף דיין האַלז זיך דרייען.

א ר ל ע ק י ן:

וואַרט צו אַ ווייל. און ווען ס'וועט פֿינסטער ווערן
און איך וועל נעמען קושן קאָלאָמבינען,
די ליפּן איירע, דופּטנדיגע הערן,
דער פֿריינדיגס שולטער זאָלן גלייך געפֿינען.

ז ל י כ ה:

איצט וועט שוין גאָרניט העלפֿן סיי־ווי־סיי,
וועסט מוזן קושן מיך.

י ו ס ף:

מיין טייבעלע, ס'איז גראַמען
און גאָרניט מער

ז ל י כ ה:

אָ, מיאוסע לומפּעריי!
דער מענש האָט אָנגעזעצט זיך ס'לעבען מיר פֿאַרסאַמען!

א ר ל ע ק י ן:

און שפעטער ערשט, ווען אלץ וועט זיין פאַראיבער,
און בליק און אָטעם וועלן ווערן לווילעך, טעמפער. טריבער,
פאנאנדערפראלען וועט די טיר פיעראָ,
און א געשריי טאָן: א י ך ב י ן ד אָ!
און מאָלן וועט ער נעמען פון באפלעקטער ערע,
פון מיאוסן פאַרראט, פון טויט און נאָך אזוינע שווערע
אומהיימלעכע באגריפן, אז דאָס פובליקום
וועט האלטן זיך פון לאכן בא די זייטן,
און אין דעם "ב ל ו י ע ן נ א כ ט י ג א ל" אזוי ארום
וועט זיין אן עלעמענט אויך פון קאָמיזם.

ק א ל אָ מ ב י נ ע:

ווי אין די שפילן פון די גוטע אלטע צייטן.

א ר ל ע ק י ן:

און ווען אין אונזער ערנסט שפיל דער עלעמענט
פון לייכטן שאַרזש וועט זיין ארייננעפירט,
וועט אָן עכאָ אויסגיין אונזער קאָנקורענט,
וואָס פלוצים איינגעפאלען איז אים
צו עפענען א שפיל-פלאץ קעגנאיבער.

ק אָ ל אָ מ ב י נ ע:

מיין אָטעם — פרירט,
מיין ביינקשאפט גייט אומזיסט פאָראיבער.
אָ, עפן גיכער דיינע אָרעמס, ליבער!

א ר ל ע ק י ן:

די אָרעמס מיינע זיינען שטענדיג גרייט פאר דיר.

קאָלאָמבינע:

ארלעקינס אָרעמס זיינען שטענדיג גרייט פאר מיר?

הויבט זיך אָן דרייען איבער׳
צימער און זינגט:

שווארץ איז פאַש און רויט איז לענין,
ראָז קערענסקי, ווילסאָן—גרוי!
זאָל דאָס גוטע יאָר זיי קענען —
איך האָב ליב בלויז בלוי!

הינדענבורג, בריאן, פעטליורא,
ס׳אַר א לאנגווייל ווייט פון זיי!
רייצנדיג איז בלויז לאורא,
בעאטריטשע, דולציניי!

זאגט מיר, דאמען, איז ארלעקין
אייך ניט ליבער דען פון ליב?
ווען איך זע אים נאָר — באלעקן
מוז מיין צינגעל גלייך מיין ליפ.

אָפט קומט אויס די ליפ באנעצן:
שטענדיג שטייט ער פאר מיין בליק!
זיינע ווערטער, זייגען נעצן
און זיין אָרעם איז מיין וויג.

פאלט אין זיינע אָרעמס. קושן זיך
און קושן זיך ווידער און האלטן
זיך אין איין ארומנעמען און קושן.

טאַטיאַנאַ:

איר זייט באקאנט מיט דעם פארפאסער פון דעם שטיק?

יונגערמאַן:

איך האָב געהאַט די ערע און דאָס גליק
די לעצטע וואָך מיט אים באַקאַנט צו ווערן.

טאַטיאַנאַ:

וויל טאַקע הערן: איז ער אינטערעסאַנט?

יונגערמאַן:

פּונקט ווי אַ טראַגעדיסטין פֿון אַ פּראָווינציעלער טרופּע,
וואָס שנירט די אייגלעך איין און שטעקט אויס ווייט דעם האַלז,
אַזוי גייט ער אַרום אין שייַד וועג פֿון די דורות
און ציט די נאָז אויף אַלעם און אויף אַלץ.
האַלב קלאַון און האַלב פּאָעט און אין גאַנצן
עסטעט פאַר עקסעלאַנץ.
די נאָז־פּליגל זייַנע ציטערן,
די אויגן זייַנע גלאַנצן אויף,
ווען ער דערשפּירט וואו ווערטער, וועלכע רייצן
מיט וואָוילגערוך און דינעם דופט,
ווייל איין געזעץ גילט אים אין לעבן: רייצן!
און אַלץ פאַרוואַנדלט ווערט ביי אים אין דופט.

קאָלאָמבינע און אַרלעקין קושן זיך
נאָך שטאַרקער.

אַרלעקין:

יאָ, יאָ, מיין קאָלאָמבינע,
איצט זע איך, ס׳איז אַזוי.

קאָלאָמבינע:

האָט דיר ניט קאָלאָמבינע
געזאָגט, אַז ס׳איז אַזוי?

קוקן זיך אין די אויגן און צוקושן
זיך פֿון דאָס ניי.

שרה בת טובים:

וואָס האָט געהאַלטן די גאַנצע
צייט אין פֿאָרלעזן עפּעס בעל שם
טוב'ן אויפֿ'ן אויער.

דיר געפֿעלט עס?

בעל שם טוב:

וואָס?

שרה בת טובים:

וואָס מיינסטו „וואָס"?
דאָס, וואָס כ'האָב דיר דאָ פֿאָרגעליינט!

בעל שם טוב:

אָ, דאָס
איז גאָרניט שלעכט.

שרה בת טובים:

בעל שם, בעל שם,
ווי דיין גלייכגילטיקייט באַליידיגט, אַז כאָטש נעם
און הויב זיך אויף און לאָז דיך איבער.
די שווערסטע איינזאַמקייט וועט זיין מיר ליבער,
ווי דיין גלייכגילטיקייט צו מיינע ווערק.

אַרלעקין און קאָלאָמבינע הערן זיך
אויף קושן, צעגייען זיך אין פֿאַר-
שידענע ווינקלען פֿון צימער. קוקן
אויף דער טיר. הוסטן אונטער פֿאַר
אומגעדולד.

פּיעראָ:

כ'בין דאָ!

און ס'האָט געשלאָגן איצט שוין אייער שעה!
ווייל לייקענען וועט איר שוין מער ניט קענען!
איך האָב געכאַפּט אייך אויפ'ן פּלאַץ!
אָ, שטאַרקער נעם נקמה ברענען,
און דו דערווייל, אָ, האַרץ מיינס, פּלאַץ!
אָ, קושן זיך און האַלזן זיך פאַר מיינע אויגן!

קאָלאָמבינע און אַרלעקין ציען מיט
די אַקסל, מאַכן מיט די הענט ווי
זיי וואָלטן זאָגן, איר זעט דאָך, אַז
מיר קושן זיך ניט, שטייען אויף
פאַרשידענע פּלעצער. דאָס פּוב-
ליקום שטיקט זיך פון געלעכטער.

אָ, אומפאַרשעמטקייט, דו האָסט ניט קיין ברעג!
אַז ליבערשט וואָלט איך איצט די ערד געזויגן,
ווי שטעלן אַרבעטן זיך דאָ פאַר א פּיעראָ!

זיין קול ציטערט. דער סופלער וויל
אים איבערשרייען, אָבער ער רעדט
ווייטער, ניט שיינקענדיג קיין אויפ-
מערקזאַמקייט צום סופלער.

אַלס עפּעס מער האָב איך געזען זיך אין די אַלטע טעג
ווי בלויז א גראַם צו שעה, ניטאָ און דאָ!
געוואָלט שוין לאַנג ענדע מאַכען, נאָר ס'איז נויטיג
א ביסל מוט דערצו: איך האָב עס ניט באַזעסן!

ער וואַרפט אַוועק אַלע זיינע ביקסן
און רעוואָלווערן, כאַפּט אַרויס א
רעוואָלווער פון קעשענע, דער-
שיסט זיך. דאָס פּובליקום בלייבט
פאַרגאַפט פאַר א ווייל, הויבט אָבער

גלייך אָן פּאַטשן בראַוואָ, דער פֿאָר־האַנג פֿאַלט פּאַמעלעך. אין דער צייט, וואָס דער פֿאָרהאַנג פֿאַלט הויבט ארלעקין אויף די האַנט און פֿאַרנייגט זיך פֿאַר'ן פּובליקום, עס ווערט צו ביסלעך שטיל.

ארלעקין:

גערטעס פּובליקום, איך בעט אייך ניט פֿאַרגעסן
אז דער פּראָגראַם ווערט דאָ געביטן יעדן פֿרייטאָג!

מען פּאַטשט שטאַרק בראַוואָ, דער פֿאַרהאַנג הויבט זיך אָנצייליגע מאָל אויף, עס הערן זיך רופֿן: פֿאַר־פֿאַסער! עס באַווייזט זיך דער פֿאַר־פֿאַסער, נייגט זיך און נייגט. דאָס פּובליקום פּאַטשט ווייטער, דער פֿאַרפֿאַסער הויבט אויף די האַנט. עס ווערט שטיל.

פֿאַרפֿאַסער:

די האַרבע אויגן ווערן טויִיג,
עס נעמען זונען ליס נאָך ליס;
קושט אויגן טויִיגע און ליפּן,
אויב אייך איז נאָר דאָס לעבן ליב!

עס פֿרילינגען די צאַרטע שולטער,
בויגט לייכט די קעפּ אַראָפּ צו זיי, —
פֿון אויגן, ליפּן און פֿון שולטער
טראָגט זיך א ריח ווי פֿון היי.

עס קוקן אָן דיך ראָזע נעגל
אזוי נאַבלעסיג און פּערווערז;

אָ, ווייסע שולטער, ראָזע נעגל,
אָ, דו מיין דופטנדיגער פערז!

אָ, אויגן טויאיגע! אָ, ליפן,
וואָס רייצן ווי א רייפע וואונד!
פארהאקטער אָטעם, הייסע ווערטער
און ווייסע נאכט — אין הינטערגרונט.

דער פארפאסער פארנייגט זיך און גייט ארויס. דער שטארקער אפלאוז וואָס פאָלגט נאָך זיין רעדע מאכט אים זיך אומקערן עלף מאָל. ווען ער קערט זיך אום צום צוועלפטן מאָל, בויגט ער זיך כמעט ביז צו דער ערד. דאָס פובליקום האלט אין איין פאטשען בראוואָ, פאָדערט א נייע רעדע. מיט א צייכן פון דער האנט גיט ער צו וויסן, אז ער גייט דערפילן דעם פארלאנג פון פובליקום.

פאַרפאַסער:

א גרוס צו אייך פון נאַכט און וויים,
א גרוס פון דולציניייען;
דעם האַרנס גנאָד און ערליכקייט
גייט ווידער אונז דערפרייען.

באלד וועלן ווידער ווי א מאָל
די נאַכטיגאַלן זינגען,
און דעם צעבליטן בארג און טאָל
וועט א געזאנג פארקלינגען.

עס קלינגען ווייך, ווי שניי, ווי פּוך
צוריק די אלטע לידער;
און צו דעם ריח פון וואוילגערוך
מיר קערן אום זיך ווידער.

א, רייך, וואו רייצנדיגער דופט
געפאנגען האלט דאָס לעבען;
און דין, ווי מעווען דורך דער לופט,
ארום אונז פיסלעך שוועבן.

און מעג נאָך אלץ דער שווארצער אַריץ
פון קאמף און שנאה — שיפן, —
פאָראוים! גאָטס נאָמען אין דעם הארץ
דער דאמעס אויף דער ליפן.

פּאַרפאסער, ארלעקין, קאלאָמבינע, און דאס פּובליקום

דער דאמעס אויף די ליפן.
דער דאמעס אויף די ליפן.

Montreal
JEWISH PEOPLE'S LIBRARY

פֿאַרלאַג „אַמעריקאַ"
215 איסט בראָד.
ניו יאָרק
1923

JEWISH PUBLIC LIBRARY
LA BIBLIOTHEQUE PUBLIQUE JUIVE
MONTREAL
יידישע פאלקס ביבליאטעק
הספריה היהודית העממית

געדרוקט דורכ'ן פארלאג
„ווילנע״ (געווע, קריטיק)
ווין, XVIII. וויימארערשטר. 19/10.
בוכדרוקעריי האלפערן און קאמפ.
ווין, VII. בעצירק, קאנדלגאס 11.